

CHRISTELIJK-SOCIAAL

Christelijk-sociale beweging

Begin deze maand stonden zo'n driehonderd mensen stil bij de 125ste verjaardag van de christelijk-sociale leer. Zij congresseerden drie dagen lang over 'geloof, angst en liefde' in de bossen in Doorn. De christelijk-sociale beweging moet een tegenbeweging zijn, zo luidde een belangrijke conclusie. Maar hoe voorkom je dat het bij praten blijft?

tekst Rien Fraanje, beeld Hans Lebbe

Vrijwel alle sprekers die tussen 31 augustus en 2 september het podium beklommen van de grote zaal van conferentiecentrum Zonheuvel in Doorn keken terug naar 1891 als het jaar waarin het allemaal begon. De op 15 mei van dat jaar uitgebrachte encycliek *Rerum Novarum* van Paus Leo XIII wordt gezien als het document waarin de eerste contouren van de sociale leer van de katholieke kerk werden vormgegeven. Leo betoogde in *Rerum Novarum* dat katholieken solidair moeten zijn met de sociaal zwakkeren die in die jaren van industrialisatie talrijk waren.

Een half jaar later duidde Abraham Kuyper de erbarmelijke omstandigheden waaronder arbeiders lange dagen in fabrieken moesten werken om een karig loon te vergaren, als de sociale kwestie van zijn tijd. En hij liet er in zijn openingsrede van het eerste christelijk-sociaal congres op 9 november 1891 geen misverstand over bestaan: dit is ook een christelijk vraagstuk. Daarbij uitte hij 'architectonische kritiek' op de liberaal-kapitalistische inrichting van de samenleving. Hij verklaarde de onrechtvaardige verhouding tussen kapitaalbezitters en bezitsloze arbeiders 'uit een fout in den grondslag zelf van ons maatschappelijk samenleven'.

Oud-premier Jan Peter Balkenende, nu hoogleraar aan de Erasmusuniversiteit in Rotterdam, zette in een enthousiasmerend betoog uiteen waar de christelijk-sociale traditie zijn toenmalige succes aan te danken heeft gehad. Daarvoor gebruikte hij een drieslag: analyse, agenda en actie. De christelijk-sociale beweging had een scherpe maatschappijanalyse over de misstanden van die tijd en hun oorzaken. Daarop volgde een duidelijke agenda wat er moest worden gedaan. En de beweging kon vervolgens de laatste stap naar actie zetten: ze voerden hun (politieke) agenda ook daadwerkelijk uit om de werk- en levensomstandigheden van arbeiders te verbeteren.

Met de drieslag leverde de vorige minister-president een mooi referentiekader om dit jubileumcongres te toetsen op deze drie A's, en daarmee ook indirect een inschatting te maken over het geloof van de huidige christelijk-sociale beweging in haar eigen relevantie. Heeft die een heldere maatschappijanalyse, een daaruit voortvloeiende agenda en is ze ook in staat en bereid om in actie te komen?

Angst

De analyse van de grondslag van ons huidige maatschappelijk samenleven staat ook 125 jaar na dato als een huis. De organisatie had voor het jubileumcongres het betrekkelijk briljante thema 'Geloof, angst en liefde' gekozen. Zij constateerde dat onze samenleving in de greep lijkt van angst: we zijn bang voor de toekomst, voor de komst van vluchtelingen, voor het verlies van welvaart en voor het kwijtraken van onze eigenheid door de snel veranderende samenleving en wereld. Het als voorbereiding op het jubileumcongres op-

Rien Fraanje (links) reikte een door hemzelf samengestelde bundel uit met de encycliek *Rerum Novarum* en de rede van

gestelde visiedocument met de veelzeggende titel *De kracht van verbondenheid* plaatst die angst in het kader van het gebrek aan menselijke verbondenheid.

Het document markeert dat het relationele mensbeeld de essentie van de christelijk-sociale traditie is: 'De kern van de christelijk-sociale visie is de betrokkenheid en verbondenheid tussen mensen, de kracht van het relationele en de vreugde van de co-creatie.' Tegelijk stelt het Visiedocument vast dat in deze tijd meer waarde wordt gehecht aan zelfredzaamheid en materiële economische groei dan aan noties als zorgzaamheid en sociale cohesie. De sprekers sloten elk met hun sterk van karakter verschillende bijdragen bij die analyse aan. De wereldwijde voorman van de *Caux Round Table*, de Amerikaan Stephen Young, hield zijn gehoor voor

'Het wordt tijd voor een regering zonder liberalen'

dat mensen sociale dieren zijn. We zijn zo gemaakt dat we voor anderen willen zorgen en daarmee in relatie tot hen willen staan. De Italiaanse hoogleraar Luigino Bruni meende dat menselijke relaties onder druk zijn komen te staan door de sterke dominantie van de taal en waarden van de economie in onze samenleving en publieke leven. 'Kapitalisme is een allesoverheersende religie geworden', betoogde hij. Het gevolg is dat we de waarde van alles wat niet in geld is uit te drukken lijken te zijn vergeten, zoals zorg, geloof, verwondering, relaties en vriendschap.

Scheidslijnen

De politieke voormannen van de drie politieke partijen die historisch met de christelijk-sociale leer